

ANG Paghimakas

PAHAYAGAN SANG PARTIDO KOMUNISTA SANG PILIPINAS ★ ISLA SANG NEGROS

GINAUBAYAN SANG MARXISMO-LENINISMO-MAOISMO OKTUBRE 2023

EDITORIAL

Armadong paghimakas ang solusyon sa problema sa duta

ANG BULAN SANG OKTUBRE OKASYON sa paghatag sang ig-talupangud sa dugo kag balhas nga paghimakas sang mga mangu-nguma para maangkon ang matuod nga reporma sa duta. Ang mangunguma ang nagapanguna nga ginahimuslan kag ginapigos sang nagahari nga sahi sa dalagku komprador burgesyagalon mayduta. Bilang mayorya sa sosyedad Pilipino, sila ang nangin panguna nga target sang kontra-rebolusyon agud mapunggan ang paghiliusa sang dunganganon nga pwera sang mangunguma kag mamumugon.

Sa masobra isa ka tuig nga pagginahom sang ilehitimo nga rehimen Marcos Jr, athag sa pumuluyong Negrosanon nga ipabilin sini ang pungsod bilang kliyente nga estado sang imperyalismong US. Wala sang pagbag-o, kon indi man mas nagalala, ang

export-oriented kag import-dependent nga ekonomiya sang pungsod.

Kadam-an sang mangunguma sa Negros ulipon sa monopolyo nga ekonomiya sa kalamay. Ang pagdagsa sang ginatos nga tonelada nga imported nga kalamay, lugal ukon gin-ismagol, kag ang pagtago sang kalamay para ma-

kontrol ang presyo kag suplay sa merkado ang mga nagapatay sa mga mangunguma kag mamumugon sa uma nga nagasalig sa industriya sa kalamay. Nabangkarote ang mga magagmay nga planter sa tuman ka mahal nga galastuhan sa pagtanom sang

"Armadong..." sundan sa pahina 2

#NPANegrosOffensives:
1 patay, 7 pilason sa militar sa sentral kag sur sang Negros, p3

ISKULHAWS:
Imperyalismo, tigre nga papel, p7

Ang Kahimtangan sang Edukasyon sa Negros, p12

Mag-asawa, ginpatay sang 79th IB, p4 • Organisador kag drayber, gin-abdak sa Sipalay City, p5 • Obispo, nagapanawagan sa imbestigasyon sang sunud-sunod nga pagpamatay, p6 • Balita sa Isla, p8 • Paghatag sang pagtagad sa ugat sang armado nga konplikto, ginpanawagan, p9 • Asud-asod nga mga harassment sa mga mamumugon kag progresibong hanay sa Sugbo, p10 • Sa Matuod Lang, p11 • 2 lapsag kag kapin sa 8 ka sibilyan, gin-abdak kag sikreto nga ginbilanggo sang 8th ID sa Samar, p11 • Hangkat sa mga pamatan-on estudyante, p14 • Handa sa sakripisyo para sa masa, p16 • 3 ka herbal nga tanom nga dapat ara sa balay, p17 • BINALAYBAY: Dalayawon nga Pagkatawo, p18

"Armadong..." halin sa pahina 1

tubo samtang indi man mabawi ang gasto sa tuman ka barato nga presyo sang kalamay. Sa mamumugon sa katubhan ginabawi ang galastuhan paagi sa indi makatarunganon nga sweldo.

Amo man gihapon ang eksperyensya sang mga mangunguma sang humay, saging kag iban pa nga produkto sa agrikultura. Lubos nga ginhalitan sa nagasirit nga presyo sa mga balaklon ang mga mangunguma. Apang sa pihak nga bahin, ang ila nga mga produkto nga tanom kag mga kasapatan, halos ginapangayo nalang bangud sa kabarato sa presyo sa pagbakal sang mga komprador.

Daku man ang papel sang reaksyonaryo nga gobyerno agud dugang pugaon ang mga mangunguma paagi sa mga laye kag palisiya sini. Ang New Agrarian Emancipation Act nga ginapabugal ni Marcos Jr, ang Support to Parcelization of Lands for Individual Titling (SPLIT) nga programa sang Department of Agrarian Reform kag World Bank, kag konbersyon sang agrikultural nga duta ang nagapadasig pa sa liwat nga pagkonsentra sa duta sang mangunguma pakadto sa kamot sang agalon mayduta. Luwas sini, ginaatake man ang mga mangunguma sang mga dumuluong kag dalagku komprador nga proyekto nga tuyo nga agawon ang ila kadutaan kag wasakon ang ila pangabuhian kaangay sang mina kag *quarry*, *mega dam*, komersyal nga plantasyon, eko-turismo, kag reklamasyon.

Ang kahimtang sang mga mangunguma sa tunga sang liberalisasyon sa agrikultura, pagpadayon sa monopolyo nga kontrol sa duta sa kamot sang mga agalon-komprador, tuman kanubo nga presyo sa mga produkto sa mga mangunguma, kag wala sang seguridad sa pagkaon bisan

sila mismo ang nagapatuhaw sini dugang man nga ginpalala sa korapsyon sang mga burukrata kag utok pulbura nga pagharihari sang mga pwersa sang estado sa kabukiran.

Isa sa mga pinakalala nga nabuyagyag nga korapsyon sini lang amo ang paggasto ni Sara Duterte sa kwestyonable nga *confidential funds* sadtong Disyembre 2022 sa balor nga ₱125 milyones sulod sa 11 ka adlaw. Samtang, nagasingki man ang kalakasan kag pagpaniplang sang Armed Forces of the Philippines (AFP), Philippine National Police (PNP) kag National Task Force (NTF)-Elcac sa kaumhan sang Negros ilabi na nga nagalapit ang ila dalamguhanon nga dedlayn sa paglutos sa New People's Army (NPA) sa isla.

Kapid ang kontra-rebolusyonaryo nga gyera kag *neoliberal* nga mga atake. Ang nagagrabe nga kapintas sang rehimen nagapadayag sa nagalala nga krisis sang ekonomiya sa pungsod nga may kaangtanan sa krisis sang imperyalismong US. Pagpakita ini sa pagka-tigre nga papel sang imperyalismo kag mga gaway sini—desperado nga depensahan ang garok nga katilingban nga puno sang krisis. Ang pasismo sang estado nagapakita sa kahadlok sang nagahari nga sahi nga mapukaw, maorganisa, kag mapahulag ang sahing mangunguma batok sa sistema nga malawig na nga nagdingot sang ila kinamatarung sa duta.

Ang pagmasaker sa lima ka *hors de combat* kag isa ka sibilyan sa Kabankalan City, Negros Occidental kag pag-abdak sa isa ka tig-organisa sang mangunguma kag "pagsalbeyds" sa iya upod nga drayber sa Sipalay City, Negros Occidental sang Setyembre ang mga halimbawa kon ano ka handa ang mga pulis kag militar sa pagtuman sang mando sang pasista nga mga heneral kag mga

agalon sini. Gani, sa esensya, idalolom na sa laye militar ang isla sang Negros kag ang bilog pungsod bangud sa pagpangibabaw sang tiraniko kag pasista nga paghari.

Sa ini nga kondisyon, ang kapintas sang nagahari nga sahi kinahanglan nga atubangon man sang kapintas sang ginhimuslan nga sahi paagi sa husto kag makatarunganon nga armado nga rebolusyon.

Bilang sandigan nga pwersa, ang masang mangunguma nga ara sa kaumhan ang tuburan sang mga Pulang hangaway sang NPA nga ginapamunoan sang Communist Party of the Philippines (CPP). Kinahanglan mapahulag ang pwersa sang sahing mangunguma para mangin madinalagon ang paghimakas batok sa malakolonyal kag malapyudal nga pagpanghimulos. Gani nagapa-

"Armadong..." sundan sa pahina 3

OKTUBRE 2023

ANG **Paghimakas**

Nagapasalamat ang *Ang Paghimakas* sa mga kontribusyon agud mangin madinalagon ang ini nga isyu. Sa pagpauswag sang aton *Ang Paghimakas*, ginapangabay sa tanan nga bumalasa nga padayon nga mag-amot sang mga balita, piktyur, istorya kag iban pa nga sinulat. Nagapangayo man kami sang inyo mga suhestyon kag komentaryo paano pa gid ini pauswagon.

angpaghimakas@protonmail.com

negrosrevportal.wordpress.com

#NPANegrosOffensives

1 patay, 7 pilason sa militar sa sentral kag sur sang Negros

SABAT SA MADATA NGA MGA kaso sa pagpanglapas sang tawhanon nga kinamatarung nga ginkomiter sang 62nd Infantry Battalion (IB) ang ginlunsar nga taktikal nga opensiba sa Isabela, Negros Occidental, suno kay Ka

JB Regalado, tigpamaba sang Leonardo Panaligan Command (LPC-NPA).

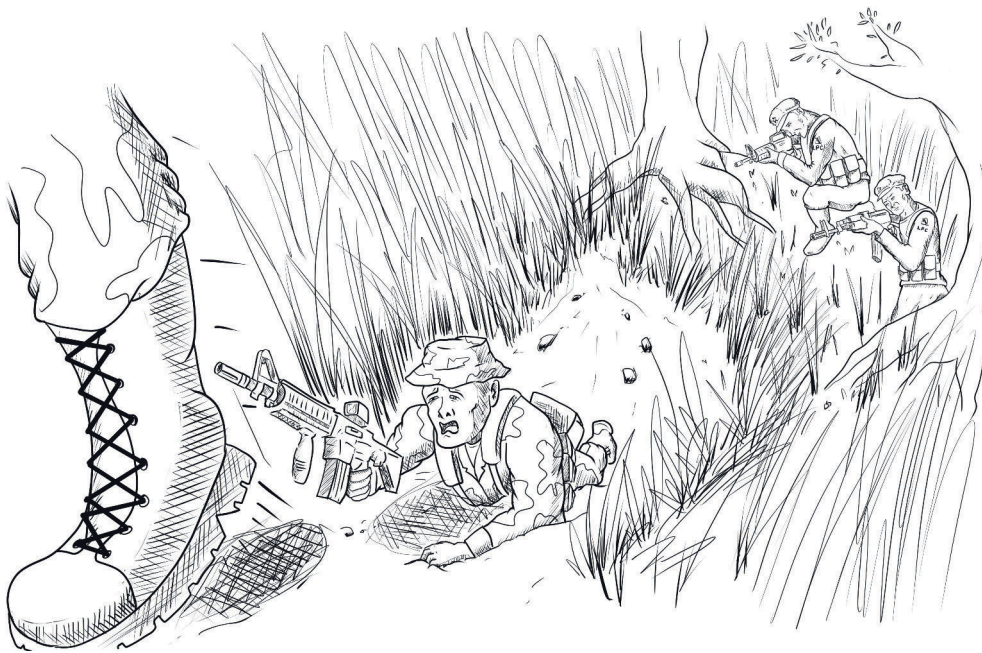
Isa patay kag duha ang pilason sa mga katapo sang 62nd IB sang ginharas sang LPC-NPA ang nasambit nga tropa sa Purok

Tumpok, Brgy. Riverside sadtong Agosto 30, alas 9:30 sang gab-i.

Samtang, lima ang pilason sa tropa sang 15th IB sa kontra-opensiba sang Armando Sumayang Jr Command (ASJC-NPA) batok sa nasambit nga militar sa Sityo Kansauro, Brgy. Gil Montilla, Sipalay City, Negros Occidental sadtong Setyembre 16, pasado alas 3:00 sang hapon.

Ginkilala sang Southwest Negros Guerrilla Front ang "daku nga bulig sang pumuluyo halin sa moral, suplay kag ila direkta nga partisipasyon sa mga kabudlayan kag sakripisyo agud mapreserba ang kusog sang ila matuod nga armado, nga amo ang NPA," suno ni Ka Andrea Guerrero, tigpamaba sang ASJC-NPA.

Subongman, ginpasidunggan sang Rachele Mae Palang Commmand (RMPC-NPA) kag sa bilog nga rebolusyonaryo nga pwera sa Southeast Negros si

"1 patay..." sundan sa pahina 4

"Armadong..." halin sa pahina 2

nguna nga unod sang demokratiko nga rebolusyon sang banwa ang duta nga amo ang demokratiko nga tinguha sang sahing mangunguma.

Sa pagpamuno sang abante nga destakamento sang mamumugon nga gintiglawas sang Partido Komunista, dapat armasang mangunguma indi lang ang iya nga kamot kundi lakip na ang iya nga pamensaron sa Marxismo-Leninismo-Maoismo bilang hinganiban. Kinahanglan nga pabas-

kugon ang agraryong rebolusyon kadungan ang pagtukod sa baseng masa sa bug-os isla para mabuka ang kakugmat nga ginabawag sang mga pwera sang estado sa kaumahan kag mapagwa ang dungganon nga kusog sang sandigan nga alyansa sang mamumugon kag mangunguma. Ini ang nagaserbi nga angkla para sa pungsodnon demokratiko nga kahublagan sang ginapigog kag ginhimuslan nga pumuluyong Pilipino nga magwasak sa imperyalismo, pyudalismo, kag burukrata kapitalismo.

Napamatud-an na sa kasaysayan nga paagi lang sa armadong rebolusyon mawasak ang garok nga sistema kag matukod ang bag-o kag mas abante. Sa ini nga tion sang kasaysayan, may sosyalistang perspektiba ang ginalunsar nga armadong paghimakas sa pungsod. Pinaagi lang sa armado nga rebolusyon mahatagan sang solusyon ang malawig na nga problema sa duta kag ang kapid sini nga kapintas. **AP**

"1 patay..." halin sa pahina 3

Ka Candy. Namartir siya sa natabo nga engkwentro sa tunga sang RMPC-NPA kag sa mga tropa sang 11th IB sa Sityo Taleo, Brgy. Milagrosa, Sta. Catalina, Negros Oriental sadtong Agosto 26.

Rapist ginsilotan

Sadtong Oktubre 8, alas 3:00 sang hapon, ginsilotan sang kamatayon si Joven Hamilon sa Sityo Gabi-gabi, Brgy. Basak, Cauayan, Negros Occidental. May kaso siya nga paglugos sa iya duha ka bata (isa ang menor de edad) nga nagresulta sa pagbusong sa kabataan.

Magluwas sini, lokal man nga asset sang 15th IB si Hamilon kag nagamaoy kon mahubog.

May kaso pa nga pagpanglabo si Hamilon sa iya kaingod nga mag-asawa nga kabangdanan nga nahulugan ang nagabusong nga asawa.

Samtang, ginsilotan man sang kamatayon sadtong Oktubre 13 si Jimuel Entera, 40 anyos, sa Sityo Indangawan, Malucahoc, Sipalay City. Isa siya ka aktibo kag masupog nga asset sang 15th IB nga nagareport sa Barasbarasan Detachment. Ginagamit ang iya mga kabataan para sa pagpanilag sa mga aktibidad sa mga tawo kag pagpangsulod-sulod sa mga kalatian.

Nagapangawat man si Entera sang mga kasapatan kag tanum sang mga mangunguma sa ila lugar.

Ginpaandaman si Entera sa mga Pulang hangaway sa iya mga ginahimo sadtong 2021 para mabuligan nga magbag-o apang mas naglala kag nagdugang pa ang iya mga kahalitan sa lugar. **AP**

5 hors de combat, 1 sibilyan ginmasaker sang 47th IB

LUBOS NGA GINKONDENAR SANG ARMANDO Sumayang Jr Command (ASJC-NPA) ang brutal nga pagmasaker sa mga katapo sang 47th IB sa tatlo ka *medical personnel* sang NPA upod ang mag-asawa nga Pulang hangaway nga nag-*medical leave* kag ang isa ka sibilyan nga traysikol drayber sadtong Setyembre 21, alas 7:50 sang gab-i.

Ginkilala ang lima ka mga *hors de combat* nga sila Ka Rekoy (Bobby Pedro), Ka Goring (Mario Mullon) kag Ka Joyce (Janice Flores) upod ang mag-asawa nga sila Ka Bravo (Alejo delos Reyes) kag Ka Diane (Melissa dela Peña) nga anum ka bulan nga nagabusong, samtang ang traysikol drayber amo si Robin Gaitan.

Suno kay Ka Andrea Guerrero, tigpamaba sang ASJC-NPA, "ini klaro nga paglapas sa internasyunal nga makitawhanon nga laye sa pagtratar sang mga indi kombatant, partikular sa Geneva Conventions of 1949 and their Additional Protocols kag ginakabig nga *war crime*."

"5 hors de combat..." sundan sa pahina 5

Mag-asawa, ginpatay sang 79th IB

BRUTAL NGA GINPATAY SA MGA tropa sang 79th IB ang mag-asawa nga sila Christian Job Vargas kag Mailyn Salgado sadtong Oktubre 17, pasado alas 5:00 sang hapon, sa Sityo Nabalas 1, Brgy. Canlusong, E.B. Magalona, Negros Occidental.

Ginpanginwala sang iloy ni Vargas nga si Jocelyn ang alegasyon sang AFP nga napatay ang duha sa isa ka armado nga engkwentro sa tunga sang 79th IB kag NPA.

Suno kay Jocelyn, nagkadto ang mag-asawa sa ila uma agud magkuha sang saging nga inugbaligya sa banwa sang gindakop sa mga soldado kag gintortyur antes gintiro patay.

Ginpahug nga tirohon kag ginbuyayaw si Jocelyn kag pila ka mga residente sa mga katapo sang 79th IB sang nagtinguha nga magpalapit sa gindakop nga mag-asawa.

Samtang, iligal nga gindetine sang mga katapo sang 79th IB ang pakaisa ni Vargas nga si Denver halin alas 5:00 sang hapon tubtob alas 10:00 sang gab-i sa amo nga petsa. Ginkadtoan ni Denver ang mag-asawa sang nakabati nga may nagsinggitan kag nakita nga gindakop sila sa nasambit nga militar, apang nagbalik siya sa iya balay sang ginsenyasan siya ni Christian nga indi magpalapit sa ila.

Suno kay Ka Maoche Legislador, tigpamaba sang Apolinario Gatmaitan Command-NPA Negros (AGC-NPA), ang kultura sang impunidad tuman na kalawig sa AFP nga natudok na sa pamensaron sang mga soldado nga indi sila sukton sang pumuluyo sa ila mga utang nga dugo.

Ginpakamalaot sang AGC-NPA ang pagpatay sa mag-asawa kag ginklaro nga "wala sang engkwentro nga natabo sa lugar." **AP**

Organisador kag drayber, gin-abdak sa Sipalay City

ANG MGA BERDUGO NGA PWER-SA sang estado, partikular ang 15th IB kag 47th IB ang ginatudlo sang NDF-Negros nga may kahimoan sa abdaksyon kay sanday Deah Lopez, 26 anyos, isa ka organisador sang mga mangunguma, kag Peter Agravante, 30 anyos, isa ka drayber sang traysikol, sadtong Setyembre 15, alas 10:00 sang aga, sa Brgy. Gil Montilla, Sipalay City, Negros Occidental.

Si Agravante ang nasapwan nga patay na sa banglid sa Brgy.

Nagbo-alao, Basay, Negros Oriental halos 14 oras matapos sang abdaksyon.

Luwas sa igo sang bala sa ulo, gingapos ang kamot kag tiil ni Agravante gamit ang kalat kag *duct tape*, subong man gin-tabonan sang *duct tape* ang iya bibig kag mata.

Suno sa mga nakakita, isa ka puti nga *pick up truck* ang nagpondo kag may ginhaboy sa lugar sa tungang gab-i.

Ini nga sahi sang salakyan ang nakita man sang gin-abdak

ang duha. Tubtub subong ginapangita pa si Lopez sa iya nga pamilya.

Naka-alarma sa mga prog-resibo nga hanay ang ini nga hitabo ilabi na nga sa amo gihapon nga bulan gin-abdak ang duha ka babaye nga aktibista nga sila Jhed Tamano kag Jonila Castro sa Orion, Bataan.

Madamu ang nagsaludo sa duha sang nanindugan atubang

"Organisador..." sundan sa pahina 6

"5 hors de combat..." halin sa pahina 4

Gintawag man ni Ka Maoche Legislador, tigpamaba sang AGC-NPA Negros, ang mga heneral sang 3rd ID nga mga butigon kag berdugo nga kriminal sa wala huya nga paghinabon sa ila mga brutal nga krimen sa isla sang Negros.

Ginklaro ni Legislador ang kinatuhay sang AFP kag NPA sa diin "ang NPA nagapunterya sa lehitimo nga military target, nagapaseguro sa seguridad sang mga sibilyan sa kondukta sa mga taktikal nga opensiba kag, labaw sa tanan, ginadayaw sang pumuluyo ang pagsilot sang NPA sa mga pasista nga pwersa sang estado kag mga despotiko nga agalon mayduta. Kabaliskaran ini tanan sa hinimoan sang AFP."

Samtang, ginpanawagan ni Ka Bayani Obrero, tigpamaba sang National Democratic Front (NDF)-Negros, ang mga *human rights defenders* kag ang ila mga organisasyon "nga maglunsar sang *independent* nga imbestigasyon kag mga *fact-finding mission* sa sini lang nga mga insidente sa Negros Occidental."

Partikular sa Negros, naglabot na sa 34 ka sibilyan, kalabanan mga mangunguma, kag 19 ka

hors de combat ang mga biktima sang pagpamatay nga ginkomiter sang mga elemento sang 302nd Brigade kag 303rd Brigade sang Philippine Army kag PNP idalum sa paghari ni Marcos Jr. Kabahin ini sa 513 ka kaso sang bayo-lasyon sang tawhanon nga kina-matarung nga nagimbolbar sa 38,374 ka biktima.

(Para sa dugang detalye, basahon ang mga ispesyal nga report sang Ang Paghimakas nga ginpaggwa sadtong Abril, Hulyo kag Oktubre.)

Samtang patarasak nga nagpalupok sadtong Oktubre 6, ala 1:00 sang kaagahon, ang mga tropa sang 62nd IB sa kampo sang tubo kag kakahoyan malapit sa balay ni Telma Dela Cruz sa Sityo Kapaklan, Brgy. Santol, Binalbagan, Negros Occidental.

Ginsulod man sa mga elemento sang 62nd IB ang balay ni Dela Cruz kag ginpangita ang iya bata nga si Dante Dela Cruz, 40 anyos. Sang wala nakita si Dante, gilayon nga nagpinalupok ang mga soldado nga nagtuga sang kahadlok sa tagbalay kag mga kaingod.

Pagkatapos sa natabo, nagpondo ang mga tropa sang 62nd IB sa balay sang pamilya Dela

Cruz. Ginpa-blotter sang pamilya ang amo nga insidente sa barangay kag ginklaro man sang pumuluyo nga wala sang engkwentro nga natabo sa ila lugar.

Sadtong Oktubre 3, ginkadtoan man ang balay sa pamilya Dela Cruz ala-1:00 sang kaagahon kag gindakop si Dante nga wala sang kaso kag gindala sa CAFGU Detachment sa Brgy. Cansalungon, Isabel, Negros Occidental. Pagkasunod gab-i na siya ginpabalik sa ila balay.

Ginhinabonan sang 62nd IB, 303rd Brigade kag 3rd Infantry Division (ID) ang matuod nga natabo kag ginsabwag sa *social media* nga isa ini ka engkwentro.

Sa Southwest Negros, padayon ang operasyon militar sa mga tropa sang 15th IB. Halin Oktubre 10 tubtob Oktubre 16, namonitor ang militar sa Sityo Magtanday, Brgy. Camindangan, Sipalay City, samtang sa banwa sang Cauayan, naglabot sila sa Sityo Batakon, Brgy. Masaling; mga sityo sang Putlak, Patol, Manlatab, kag Bajay sa Brgy. Caliling; kag sa Sityo Langgoni, Brgy. Inayawan. Kadungan man nga nag-operasyon ang 47th IB sa Brgy. Tabugon, Kabankalan City. **AP**

Obispo, nagapanawagan sa imbestigasyon sang sunud-sunod nga pagpamatay

DAPAT SERYOSO NGA IMBESTIGAHAN SA mga independyente nga institusyon kag sa Commission on Human Rights (CHR) ang sunud-sunod nga pagpamatay sa Negros ilabi na ang natabo nga pagpatay sa anum ka indibidwal sa Kabankalan City, Negros

Occidental. Ini ang pahayag ni Bishop Gerardo Alminaza sang Diocese of San Carlos sadtong Setyembre 27.

Suno ni Bishop Alminaza, sa internasyunal nga makitawhanon nga laye (IHL) pareho nga protektado ang sibilyan kag *hors de*

combat kag may mga kinamatarung sila nga dapat amligan.

Ginpaathag niya ang termino nga "*hors de combat*" nga gingamit sang IHL nga naglaragway sa isa ka tawo nga indi na makabato bangud may sakit, pilason, gindakop, ukon baldado. Ini nga mga tawo indi na pwede nga atakehon o halitan bangud indi sila delikado.

Dugang pa niya nga ang mga pundamental nga mga prinsipyo sang IHL amo ang: kinatuhay sang mga sibilyan kag *combatant*, ang pagbawal sa pagatake sa mga *hors de combat* (halimbawa sa mga indi direkta nga nakigbahin sa inaway), ang pagbawal sa pagtuga sang indi kinahanglan nga pag-antus, ang *principle of military necessity* (kinahanglanon sa pagkab-ot sa tinguha sa gyera) kag ang *principle of proportionality* (paggamit sang katumbas nga kusog sa gyera).

Ginpanawagan man niya nga untaton ang paghimo sang Negros nga *killing field* kag indi pagpatyon ang mga indi *combatant* kag sibilyan.

Sa pagtapos sa iya pahayag, ginkutlo niya ang ginhambal ni Fr. Niall O'Brien, isa ka misyonaryo nga Columbian sa Negros sulod sang 20 ka tuig nga, "ang kalakasan may ara ginhalinan kag ang ginhalinan amo ang inhustisya. Ang kalakasan amo ang bunga sang kahoy sang inhustisya kag ang kaugot amo ang malain nga bulak sini. Kon magtanum kita sang inhustisya, makaani kita sang kalakasan. Kon gusto naton nga madula ang kalakasan, dapat unahon sa pagdula ang inhustisya." **AP**

"Organisador..." halin sa pahina 5

sa publiko kag gintudlo ang nag-abdak sa ila sa isa ka *press conference* upod mismo ang 70th IB.

Sadtong Setyembre 28, nag-petisyon sila Tamano kag Castro sa Korte Suprema para sa "*writ of amparo*" kag "*habeas data*," kag nangayo sang temporaryo nga proteksyon para sa ila nga duha kag sa ila mga pamilya sa tunga sang peligro nga ila ginaatubang.

Suno kay Ka Bayani Obrero, tigpamaba sang NDF-Negros, naghatag sing kaisog ang ini nga hitabo kay Castro kag Tamano sa mga padayon nga nagapangita kay Deah Lopez kag sa iban pa nga gin-abdak sang mga militar idalum sa pangginahom ni Marcos Jr.

Nanawagan ang NDF-Negros sa tanan Negrosanon nga i-demanda ang hustisya para sa tanan nga mga biktima sang paglapas sang tawhanon nga kinamatarung kag pasabton ang mga opisyal sang AFP kag ila commander-in-chief nga si Ferdinand Marcos Jr. **AP**

ISKULHAWS

Imperyalismo, tigre nga papel

SA KAGAMO SA BILOG KALIBUTAN subong, pamangkotanon naton, ngaa nagabaskog ang mga kinagual sa tunga sang mga pungsod kag naghana ang gera pangkalibutan?

Ginplatar ni Kaupod Nikolai Lenin (natawo nga Vladimir Ilyich Ulyanov sadtong Abril 22, 1870) sa iya dungganon nga sinulat, “Imperyalismo, ang Pinakamataas nga Halintang sang Kapitalismo,” nga isa sa lima ka matingkad nga kinaiya sang imperyalismo ang dibisyon sa kalibutan sa hanay sang mga kapitalistang gahum, kag ang pagtungatunga sini indi pwede nga indi maglab-ot sa gyera. Buot silingon, ang subong nga pagginamo sa kalibutan tuga sang mga imperyalista nga pungsod nga naga-kompetensyahanay sa ila merkado nga mga pungsod.

Gintun-an kag gin-analisar ni Kaupod Lenin ang kapitalismo sa katapusang halintang nga imperyalismo sadtong Enero-Hunyo 1916 didto sa Zurich, Switzerland sa panahon sang paglupok sang Una nga Gera Pangkalibutanon. Si Kaupod Karl Marx sa bulig ni Kaupod Friedrich Engels gamit ang materyalismong diyalektiko kag istoriko

ang una nga nagtuon sa sistemang kapitalismo sa iya ekonomiya pangpulitika.

Ang iban pa nga mga matingkad nga kinaiya sang imperyalismo nga ginplatar ni Kaupod Lenin amo ang: naglab-ot na ang konsentrasyon sang kapital sa punto nga ang mga monopolyo nangin dominante sa kapitalistang sosyedad; nagtingob na ang kapital sa industriya sa kapital sa bangko agud mangin kapital sa pinansya kag nagtuga sang oligarkiya sa pinansya; nag-angkon sang kaugalingon nga balor ang eksport sa sobra nga kapital luwas pa sa eksport sang mga sobrang balaklon, kag nangin talambakan ang mga kolonya kag malakolonya para sa sobra nga kapital sang mga kapitalistang pungsod; kag nagtuhaw ang internasyunal nga mga kumbinasyon sang mga monopolyo, *trust*, *cartels*, *syndicates* kag mga pareho sini (halimbawa ang mga transnasyunal kag multi-nasyunal nga korporasyon).

Nagatuhaw ang gyera sang mga imperyalista nga pungsod bangud sa nagalala nga krisis nga gintuga sa “pagsulolubra sang ila produksyon.” Pagsulolubra indi pa bangud luyag sini nga sabton ang kinahanglanon sang pumuluyo, kundi nagsulolubra nga produksyon sang baligya nga ginatulod sa wala kabulusgan nga pagkamol sang higante nga ganansya sang mga monopolyo burgesyia nga naghari sa ila pungsod kag subong man sa kalibutan. Ang superganansya natuga halin sa kusog-pangabudlay sang mga mamumugon sa ila man nga pungsod kag sa bug-os nga kalibutan.

Ginakabig ang mga imperyalista nga pungsod nga mga tigre nga papel. Gamhanan kag abanse sa gwa apang puno sang kagarukan sa kadadalman sang ila sistema. Sa subong nalubong kag wala pa katibawas sa naagum nga “nagalawig nga mas daku nga depresyon” nga mas malubha sang sa depresyon sang ekonomiya sadtong 1929 ang mga imperyalista nga pungsod katulad sang US, mga pungsod sa Uropa, Japan kag subong man ang China kag Russia.

Hustisya para kay Zara Alvarez!

Nagtipon ang nagkalain-lain nga mga sektor sa Fountain of Justice (FOJ) sa Bacolod City sa paghiwat sa ikatlo nga anibersaryo sang pagpatay sa *human rights defender* nga si Zara Alvarez nga ginorganisa sang Human Rights Advocates of Negros (HRAN) sadtong Agosto 17.

Sandig sa dokumentasyon sang HRAN, kapin 110 nga mga pagpamatay ang may kahalabtan sa Negros *Crackdown* sa idalom ni Duterte samtang, sa idalom sang administrasyon Marcos, kapin 30 naman ka pagpamatay. Kabahin na diri ang prominente nga mga kaso sang Jacolbe masaker (Hulyo 2022), kag pagpatay kay Crispin Tingal kag Fausto masaker (Hunyo 2023).

Never Again to Martial Law!

Isa ka Misang Bayan ang ginhiwat sadtong Setyembre 20 sa Escalante City para komemorahon ang ika-38 nga anibersaryo sang Escalante Masaker. Suno sa HRAN, indi sila maga-untat asta malab-ot ang hustisya, indi lamang para sa mga martir

sang Escalante Masaker, kundi sa tanan nga mga biktima sang estado sa isla.

Samtang, ginkomemorar naman sang mga progresibo nga grupo ang ika-51 nga anibersaryo sang Martial Law paagi sa isa ka protesta sa FOJ sa Bacolod City. Suno sa Bagong Alyansang Makabayan (BAYAN)-Negros, ang isla nagapabilin nga lugar sang pagpamatay sa idalom sang bag-o nga administrasyon ni Marcos.

Nangin kabahin man sa komemorasyon ang mga grupo sang *transport* paagi sa paghiwat sang isa ka *forum* sa pagpanguna sang Pagkakaisa ng mga Samahan ng Tsuper at Operator Nationwide (PISTON) para talakayon ang isyu sang nagasaka nga presyo sang langis kag mga isyu nga nagaapektar sa lokal nga sektor sang transportasyon sa Bacolod City.

Untaton ang Mina!

Naghiwat sang isa ka “Martsa para sa Naturalisa” ang pumuluyo sang Sta. Catalina, Negros Oriental upod ang lokal nga gobyerno, Alyansa Tigil Mina kag iban pa nga mga *environmentalist* nga grupo matapos ang ila Anti-Mining Solidarity Week sadtong Setyembre 22 kag 25 sa nasambit nga banwa.

Panawagan nila ang pagpamatok sa mina sa kabukiran sa Sta. Catalina kag pag-protokta sa dunang manggad.

Hustisya para kay Jude Fernandez!

Nagpatigayon sang *indignation rally* ang mga progresibo nga grupo sa Negros sadtong Oktubre 5 sa atubang sang FOJ sa Bacolod City para kundenahon ang operasyon sang PNP-CIDG nga nagresulta sang pagpatay sa lider mamumugon sang Kilusang Mayo Uno (KMU) nga si Jude Fernandez sa Binangonan, Rizal nagligad Setyembre 29.

Ginpanawagan nila ang pagdula sang NTF-Elcac kag ang *pag-rechannel* sang *confidential funds* sang gobyerno sa mga serbisyo sosyal bangud, suno sa ila, ang nasambit nga mga pondo magakadto lamang sa pagpasingki sa paglagas kag pagpamatay sa hanay sang mga progresibo.

No to Reclamation!

Sadtong Oktubre 9, ginkondena sang mga residente sang Brgy. Pahanocoy, Bacolod

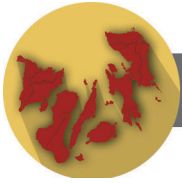
.....
 "Imperyalismo..." halin sa pahina 7

Paagi sa madinalag-on nga paglunsar sa unang Sosyalistang Rebolusyon sa kalibutan sadtong Oktubre 1917, ang dungganon nga Rebolusyong Oktubre, ginpamatud-an ni Kaupod Lenin nga ang imperyalismo amo ang bisperas sang sosyalistang rebolusyon. Paagi lang sa sosyalistang rebolusyon kag konstruksyon masulbar ang duna nga kontradiksyon kag krisis sang sistemang imperyalismo.

Malahalon para sa aton nga mga proletaryong rebolusyonaryo kag sa bug-os nga pumuluyo sa kalibutan ang kritiko sa imperyalismo ni Kaupod Lenin. Ang mga nagakatabo subong nga pag-usmod sa kalibutanon nga sistemang kapitalismo nga nagtuga sang kalibutanon kag pangkatilingban nga krisis kag kinagual nga nagtuga sang mga *proxy war* kag *wars of aggression*, mga patimaan sa kahustohon sa analisis ni Kaupod Lenin.

Malapit na ang ika-106 nga Anibersaryo sang Rebolusyong Oktubre sining Nobyembre (Oktubre 25 sa kalendaryo sang Rusya sini nga panahon) kag yari kita sa panahon sang transisyon sa liwat nga pagbugso sa proletaryong rebolusyon sa kalibutan. Hangkat sa tanan rebolusyonaryong pwersang Pilipino nga hugton ang pag-uyat sa kritiko sa Imperyalismo ni Lenin kag mag-amot sa pagpabaskug liwat sa sosyalistang kawsa sang proletaryado. **AP**

.....
 "Balita..." sundan sa pahina 9

Visayas News

Paghatag sang pagtagad sa ugat sang armado nga konplikto, ginpanawagan

GINPANAWAGAN SA ISA KA PAHAYAG sang Katribu Kalipunan ng Katutubong Mamamayan ng Pilipinas (KATRIBU) sa nga mahatagan sang pagtagad ang ugat sang armado nga banggianay matapos napatay si Kaerlan "Lala" Fanagel, isa ka Lumad nga anay myembro sang grupo, sa isa ka engkwentro sa Bohol.

Isa si Fanagel sa anum ka mga Pulang hangaway sang New People's Army (NPA)-Bohol nga

namartir sa engkwentro batok sa 47th IB sadtong Setyembre 7 sa Brgy. Campagao, Bilar.

Dugang sa grupo, "ang naglala nga korapsyon, militarisasyon, pagpang-bomba, enforced disappearance, kriminalisasyon kag pagredtag sa mga lider sang Indigenous Peoples kag mga aktibista bilang terorista amo ang nagagatong sa kalayo sang nagapadayon nga armadong konplikto."

Ginhatagan sang mataas

nga pagpasidungog kag ginkilala sang Katribu ang desisyon ni Fanagel nga mag-intra sa NPA. "Sa iya nga panan-awan, indi bastante ang mga konbensyonal nga mga paagi agud masabat ang nagasingki nga mga atake sa mga Indigenous Peoples kag pumuluyong Moro."

Naghalin si Fanagel sa Brgy. Poblacion, Malapatan sa probinsya sang Sarangani. **AP**

"Balita..." halin sa pabina 8

City sa isa ka *press conference* ang 700 ka ektarya nga proyekto ni Engr. Andres Taculod nga nagatuga sang pagbaha nga nakahalit sa ila mga panimalay kag pangabuhian. Sobra 400 ka pamilya ang nagpirma sa isa ka *signature campaign* batok sa nasambit nga reklamasyon.

Suno sa Bacolod Against Reclamation Movement (BARM)-Pahanocoy Chapter, maapektohan sang proyekto ang komunidad sang mga imol nga taga-syudad, ila mga pangabuhian, kag ang dunang manggad, lakip na ang katunggan. Indi lang ang pumuluyo sang Pahanocoy ang maapektohan, ang hunasan nga ginasaligan man para sa pagkaon kag pangabuhian sang pumuluyo sa palibot nga mga barangay sang Sum-ag, Handumanan, Cabog kag Felisa.

Bugas! Bugas! Indi armas!

Nagtipon ang mga imol nga taga-syudad kag grupo sang mga pesante sang Negros sa simbahan sang Iglesia Filipina Independiente (IFI) sa Bacolod City para komemorahon ang World Food Day, ukon ginatawag nila

nga Hunger Day sadtong Oktubre 16.

Gintalakay sa *forum* ang nagkalain-lain nga isyu, kaangay sang 2,000-hectare *reclamation*, reklasipikasyon sang duta nga ulumhan, militarisasyon sa kasyudaran kag kaumhan, pribatisasyon sang mga utilidad, kag ang pag-angtanay sang pagsaka sang presyo sang gatong sa *cost of living*.

Stop the Attacks!

Ginbuyagyag sang mga mangu-nguma, kababaehan sa kaumhan, mangingisda kag *human rights defenders* sa sur nga bahin sang Negros ang mga pamahug, intimidasyon, kag pagpamig-ot nga ginahimo sang mga militar kag NTF-ELCAC sa ila komunidad.

Suno sa isa ka *press conference* sadtong Oktubre 16, halin Hulyo tubtub Oktubre, asud-asud ang pagpamahog sang 94th IB kag 15th IB sa Paghidaet sa Kauswagan Development Group (PDG), isa ka *non-government organization*, kag mga *people's organization* sa Kabankalan City kag Cauayan. Nakabaton sang pagpamahug sa ila kabuhi ang mga *development worker* sang PDG samtang gina-

redtag man sila kag ang mga asosasyon sa mga pulong-pulong sang mili-tar sa mga barangay.

Ginkondenar man nila ang mga ginpanghambal ni Jonel Moreno alyas Roy sa isa ka aktibidad nga ginpangunahan sang AFP kag NTF-Elcac sa Kabankalan City sadtong Setyembre 21 nga nagpakamalain kag nagredtag liwat sa PDG.

Hustisya para sa Sagay 9 masaker!

Nag-candlelight vigil sadtong Oktubre 20 ang mga mangu-nguma kag mamumugon sa uma halin sa nagkalain-lain nga mga komunidad sa pagpanguna sang National Federation of Sugar Workers (NFSW) para dumdumon ang ikalima nga anibersaryo sang Sagay 9 Masaker.

Gintumod sang NFSW ang kapaslawan sang programa sa reporma sa duta sang gobyerno kag pag-alagad sini sa dalagku agalon mayduta nga kabang-danan sang brutal nga pagpatay sa siyam ka mamumugon sa katubhan (lakip ang apat ka kababaehan kag duha ka pamatan-on) sa Hacienda Nene, Brgy. Bulanon, Sagay City, Negros Occidental sadtong Oktubre 20, 2018. **AP**

Asod-asud nga mga harassment sa mga mamumugon kag progresibong hanay sa Sugbo

GINKONDENAR SANG ALYANSA SA MGA Mamumuo sa Sugbo-Kilusang Mayo Uno (AMA Sugbo-KMU) sadtong Setyembre 25 ang pagharas kag pag-interogar sang kapulisan sa pila ka mamumugon nga nagpasaka sang reklamo sa International Labor Organization High-Level Tripartite Mission (ILO-HLTM) nagligad Enero.

Duha sa 300 nga ginpahalina nga mga mamumugon sang Universal Robina Corporation (URC) ang ginkadtoan sa ila balay sang mga pulis halin sa Police Station 3 (Waterfront Pier) sadtong Setyembre 15 kag 16 kag gininterogar kon sin-o ang yara sa likod sang ila pagpasaka sang kaso.

Nangin biktima sila sang interogasyon, pagpanggamo, kag pagpamahog sang URC nagligad tuig gamit ang amo gihapon nga kapulisan tungod nagbato sila sa lapnagon nga kontraktwalisasyon kag ilegal nga pagpahalina sa mga mamumugon sang kompanya.

Sini man nga tion, duha ka anay mamumugon sang Tsuneishi Heavy Industries sa Balamban, Cebu ang gininterogar sang mga kapulisan sa hamulag nga insidente kaangot sa ila pagpasaka sang kaso sa ILO-HTM kag Commission on Human Rights (CHR-7).

Parehong nagpasaka sang reklamo ang duha kaangot sa *harassment* kag *red-tagging* nga kahimoan sang 82nd IB sadtong 2021 kag 2022 tungod sa ila pagorganisa sa ila masigkama-mumugon sa kompanya.

Sa mga natabo nga *harrassment* kag interogasyon, masami nga ginabalibad sang kapulisan ang Executive Order 23 (EO 23) sang administrasyon Marcos Jr.

Ang EO 23 ang nagtuga sang Inter-Agency Committee for the

Protection of the Freedom of Association and Right to Organize of Workers nga sabat sang gobyerno sa gintigayon nga ILO-HTM.

Apang, suno sa pungsodnon nga opisina sang KMU, ang EO23 kabaliskaran sa rekomendasyon sang ILO-HTM nga pabakuron ang tatlo ka habig nga dayalogo agud maamligan ang kahilwayan nga paghiliupod.

Dugang pa sini, ang mga bayolasyon idalum sa EO23 nagapamatuod nga nangibabaw sulod sa Inter-Agency Committee ang pasista nga kinaiya sang AFP-PNP.

Samtang, si Jaime Paglinawan, presidente sang AMA Sugbo-KMU kag bise presidente para sa Visayas sang KMU, upod ang 26 ka mga persona, ang ginaharas sang Joint Task Group Cebu-AFP paagi sa pagpasaka sang kaso sa Department of Justice sa ginaalegar nga paglapas sa Republic Act 10168 ukon Terrorism Financing Prevention and Suspension Act of 2012.

Ang 26 ang mga anay *council member*, *board member* kag *staff* sang Community Empowerment Resource Network (CERNET), Inc., isa ka *non-stock* kag *non-profit* nga organisasyon nga nakabase sa Sentrong Kabisay-an.

Suno sa CERNET, indi matuod ang mga alegasyon kag ginagamit sang AFP ang mga laye kontra sa mga nagasakdag sa kolektibo nga aksyon kag pag-uswag nga nagabutang sa delikado sa mga *development organization* kag mga mamumugon sini samtang nagapanikasug sila para makatampo sa mga tinguha sang United Nations Sustainable Development Goals.

Madamo na nga mga organisasyon, sulod kag gwa sa pungsod, ang mabaskog nga nagkondenar sa ini nga tikang sang estado kag AFP kag nagpabutag sang suporta sa CERNET kag kay Paglinawan.

Nabaton sang CERNET ang *subpoena* sadtong Agosto 13. **AP**

2 lapsag kag kapin sa 8 ka sibilyan, gin-abdak kag sikreto nga ginbilanggo sang 8th ID sa Samar

PADAYON NGA NABILANGGO, INDI MABISITA sang mga himata, kag wala sang ligal nga representasyon ang duha ka bag-ong bun-ag nga mga lapsag kag ila mga iloy, upod ang iban pa, sa kampo sang 8th ID sa Brgy. Maulong, Catbalogan, Samar, bisan wala sang klaro nga rason ukon napasaka nga kaso. Indi magnubo sa 10 ang biktima sang sikreto nga detensyon sa amo nga kampo militar kag gin-paidalum sa emosyonal, pisikal kag mental nga tortyur sang

berdugo nga mga sundalo.

Ara sa kamot sang 8th ID si Mariel Rebato kag Monica Ogacho, kag ila mga bag-ong nabun-ag nga lapsag. Upod nila nga ginpriso sanday Marygrace Tambis Bicina, Renato Chokoy Rufo kag tatlo pa nga gin-abdak sang militar sadtong Marso 2023, kag may iban pa gid nga gin-dakop sang militar sa ila gin-arkilahan nga balay sa Calbayog City sadtong Disyembre 2022.

Suno sa NPA-Western Samar, makapamatuod ang iban nga gin-

abdak kag ginpriso sang 8th ID nga ara sa sulod sang kampo sa Brgy. Maulong ang ila mga pinalangga nga pamilya kag madamo pa nga ginatago nga mga biktima.

Siling sini nga may apat ka Pulang hangaway nga gin-abdak man sang militar kag "ginpabalik sa ila mga kaupod" agud maghimo sang bagay nga makahalit sa NPA.

Dugang nila, apisar nga halitan ang ila mga kaupod sa

"2 lapsag..." sundan sa pahina 12

Sa Matuod Lang...

KINABANGLAN magtrabaho sang **500,000 ka adlaw** ukon lapit **1,369 ka tuig** ang isa ka mamumugon sa katubhan nga may abereyds nga **₱250.00/adlaw** nga sweldo idalum sa mapiguson nga kahimtang sang pamugon **PABA** makatipon sang **₱125 milyones** nga ginwaldas lang sang opisina ni Bise Presidente Sara Duterte sulod sa **11 ka adlaw**.

Ang Kahimtangan sang Edukasyon sa Negros

ANG ISLA SANG NEGROS, MATATHAG nga repleksyon sang Pilipinas mismo—agraryan, pre-industriyal, kag para sa *export* kag nakasandig sa *import* nga ekonomiya nga ginadomina sang dalagku nga mga komprador kag agalon mayduta nga masinulundon sa imperyalismong US—napaidalum man sa isa ka kolonyal, komersyalisado kag kontrademokratiko nga sistema sang edukasyon.

Ang kolonyal ukon maki-imperyalista nga edukasyon ginapatahom bilang paghimo sa mga pamatan-on nga Pilipino nga maka-kumpetensya sa kalibutan pero sa pagkamatuod naka-alinyar ang edukasyon sang Pilipinas sa kinahanglanon sang trabaho sang pangkalibutan nga merkado. Ang pamatan-on ginakabig nga bugana nga kuluhaan sang barato nga kusog pangabudlay para sa monopolyo kapitalista nga mga pungsod kag mga ginakontrata nga mga trabaho sa Pilipinas.

Ang Matatag Curriculum sang Department of Education (DepEd) nga ginapamunuan ni Bise Presidente Sara Duterte sa esensya wala sang kinalain sa K-12 nga

programa. Kuno nadesenyo agud pakanay-kanayon ang kabug-aton sang trabaho sang estudyante kag manunudlo, mas pa nga ginatum-okan sini ang teknikal kag bokasyunal nga ikasarang para makapatuhaw sang pangkalibutanon nga makakumpetensya nga kusog pangabudlay. Ginapabay-an sini nga pagtigayon sa nagapanguna nga kinahanglanon sang pungsod para sa repormang agraryo kag pungsodnon nga industriya.

Ginpaunod sang Matatag Curriculum ang "*peace competencies*" (pagkahanas sa kalinong) program sa sulod sang "makabansa" nga pundamental nga *subject* nga ginatumod nga ginagamit man bilang lunsaran sa pagpalapnag sang propaganda sang gobyerno batuk sa mga progresibo nga grupo kag pagpanas sang madulum nga kasaysayan sang pamilya Marcos kag sa subong nga estado

"Ang Kahimtangan..." sundan sa pahina 13

"2 lapsag..." balin sa pahina 11

yunit, nagsugid sila sa natabo sa ila bangud indi nila mabatas ang kriminal nga kagustuhan sang militar. Ginpadala sang *global positioning system* (GPS) *tracker* ang pila sa mga "ginbuy-an" sang 8th ID para sa ila "misyon" nga mapiho ang lokasyon sa ila kadtoan nga kampo para bombahon sang eroplano.

Upod sang mga himata kag pamilya sang biktima, nagapanawagan ang NPA-Western Samar sa tanan nga may maayo nga kabubut-on kag nagasakdag sa tawhanon nga kinamatarung

kag mga abugado nga nagatibong sang matuod nga hustisya nga buligan ang mga himata nga nagapangita sa ila pamilya nga iligal nga ginbilanggo sang 8th ID.

Ang pag-abdak ukon *desaparecidos* kag iligal nga pagbilanggo sa mga sikreto nga lokasyon ang lapas sa internasyunal nga makitawhanon nga laye kag mga kumbensyon. Ginapalala pa ang paglapas sini ilabi na sa bayolasyon sa kinamatarung sang mga kababaenhan, nagabusong kag mga lapsag kag bata.

Partikular nga gintumod sa Declaration on the Protection of Women and Children in Emer-

gency and Armed Conflict sang United Nations General Assembly sadtong Disyembre 14, 1974 nga isa ka krimen sa gera ang "tanan nga porma sang pagpamigos kag mapintas kag indi tawhanon nga pagtratar sa kababaenhan kag mga bata, lakip ang pagbilanggo, tortyur, pagtiro, madamuan nga pagaresto, kolektibo nga pagsilot, pagguba sa panimalay kag pilit nga pagpabakwit, nga ginahimo sang mga pwersa nga nagapakig-away sa dalagan sang operasyon militar sini (numero 5)." **AP***

"Ang Kabimtangan..." halin sa pahina 12

sang teror. Sa panahon sang State of the Youth Address sa Bacolod City, ang mga estudyante sa *senior high school* nagpakamalaut sang kakulang sang mga klase kaangot sa kasaysayan sang Pilipinas sa K-12 nga kurikulum. Ila gintumod ang naganubo nga maki-pungsodnon nga kamuklatan sang ila kasubong nga pamatan-on kag ila pagkabulnerable sa mga peke nga mga balita, nga masami ginapalapnag sa TiktTok.

Sa sining mala-kolonyal kag mala-pyudal nga sistema, ang edukasyon sobra nga nahimo nga negosyo. Ang mga kapitalistang edukador ginapahanugutan sang estado nga magpasaka sang *tuition* kag iban pa nga balayran, samtang ang pampubliko nga edukasyon naga-antus sang tuigan nga pagtapyas sang badyet. Gani, ang edukasyon nangin mas nga indi malab-ot sang mga pamatan-on nga Pilipino.

Si Mark (indi niya matuod nga ngalan) nagdesisyon nga magbalik sa eskwelahan sining tuig pagkatapos nga nagtrabaho halin pa sadtong 2021; naga-dahum nga makasulod sa isa ka pangpubliko nga kolehiyo para sa libre nga balayran tungod sa limitado nila nga pinansya. Sa malain nga kapalaran, nabutang siya sa "*waiting list*," kag sang ulihi nahibaluan nga 25 ka estudyante lang ang pwede mabaton sa iya napili nga programa.

Sa Western Visayas, bisan pa sa nagalala nga krisis sa ekonomiya nga may implasyon nga 6.6% sang Setyembre, ang DepEd kag ang Commission on Higher Education (CHED) nag-aprobar sang ginatos ka pagpasaka sang *tuition fee* nga mga aplikasyon para sa tuig 2023-2024. Ang Negros Occidental nag-agum sang signipikante nga pagnubo sang *enrollment*, nga may mas o menus

43,000 nga pagnubo sang isip sang mga estudyante, 13% nga pagnubo sa nakaligad nga tuig.

Ang mga kilala nga mga institusyon pareho sang University of St. La Salle (USLS), University of Negros Occidental Recoletos (UNO-R) kag Colegio de San Agustin (CSA) sa Bacolod City nagpatuman sang pagpasaka sang *tuition* nga indi magnubo sa 5%. Ang mga estudyante sa sining pribado nga institusyon nagahiusa sa pagpakamalaut sa kakulang sang matuod nga konsultasyon sa sining pagpasaka. Ang pagpasaka sang balayran ginpresentar sa ginatawag nga "*forum*" nga pagsunod lang sa rekisito, imbes nga mabungahon nga talakayan sang tanan nga natungdan.

Sa idalum sang 2024 National Expenditure Program (NEP), ang gobyerno nagaplano nga maggahin sang ₱108.80 lamang kada estudyante para sa sandigan nga edukasyon. Ang pahayag ni Finance Chief Benjamin Diokno nga ang libre nga edukasyon nangin indi na episyente kag "*pag-uyang*" magahalit sa Universal Access to Quality Tertiary Education, ang ginpangabudlayan nga mapasa nga hagna sang militanteng kahublagan sang estudyante.

Ang mga lideres pang-edukasyon, pareho ni Dr. Norberto P. Mangulabnan sang Carlos Hilado Memorial State University (CHMSU) kag President Reynaldo Ramos sang Technological University of the Philippines (TUP), naga-suporta sa nagahiusa nga pahayag nga ginpangunahan sang Kabataan Partylist agud pamatukan ang ₱6.2 bilyones nga pagtapyas sang badyet para sa mga Pangpubliko nga mga Unibersidad kag Kolehiyo sa tuig 2024 nga NEP.

Ang mangin igo sang sining pagtapyas sang badyet makita sa mga unibersidad pareho sang

CHMSU, kon sa diin ang pagbaton para sa pila ka mga programa signipikante nga nag-ubos. Ang kakulang sang badyet para sa *capital outlay*, gani ang kakulang sang bag-o nga mga klasrum, nagresulta nga ang iban nga mga klase ginahiwat sa guwa sang mga klasrum ukon sa idalum sang mga kahoy.

Sa idalum sang pasistang rehimen nga nagagamit sang kusog agud tapnaon ang pagpamatuk sang pumuluyo sa nagahari nga sistema, ang sektor sang edukasyon tuman man nga naapektuhan. Paagi sa "*whole-of-nation*" nga pamaagi sang NTF-Elcac, ang rehimen naghimo sang maka-talagam nga tikang padulong sa pagmilitarisa sang mga sibilyan nga mga ahensya, upod na diri ang DepEd kag CHED. Ang NTF-Elcac kag ang 303rd Brigade sang Philippine Army nagpakigkita sa mga administrador sang institusyon pang-eskwelahan nagligad nga Setyembre agud pahibaluon sila sang gina-alegar mga "*taktika sang rekrutment*" ukon mga armadong grupo sa ila mga eskwelahan. Ining militarisasyon nagtuga sang epekto sang kahadlok sa mga akademiko nga institusyon, nagpangipit sang kritikal nga panghuna-huna, kag ginlapas ang kinamatarung sang mga estudyante sa pag-organisa, pagpamatuk, kag hilway nga pagpabutyag sang ila mga opinyon.

Ang mga publikasyon sa eskwelahan sa Negros naga-eksperyensya sang pagsala sang kritikal nga mga artikulo kag ang indi demokratiko nga pagpili sang mga *moderator*. May yara man mga na-dokumento nga mga hitabo sang *campus editors* kag manunulat nga ginapangpunterya, gin-*redtag*, kag ginapunggan sang mga administra-

"Ang Kabimtangan..." sundan sa pahina 14

Hangkat sa mga pamatan-on estudyante ni DG

"KAPAT-OD ANTES ANG KAHANDA," INI ang ginhalinan sang akon rebolusyonaryo nga diwa sugod nga nabatian ko ini sa isa ka kaupod. Nagakahulugan ini nga indi kinahanglan mangin pinakamaayo nga rebolusyonaryo antes makahimo sang mga rebolusyonaryo nga hilikuton, ukon mas maayo pa, wala sang perpekto nga rebolusyonaryo bangud wala sing amo nga tawo.

Antes ako nagdesisyon nga mangin lubos panahon nga rebolusyonaryo, isa ako ka organisador sang mga estudyante sa isa ka unibersidad; naga-atubang sang nagkalain-lain nga mga isyu sa eskwelahan kag katinglangan, naghiliusa sa nabahinbahin kag nawasi nga mga petiburges sa sulod sa unibersidad, kag nagapalapit sa re-

bolusyon sa ila. Natun-an ko ang kalabanan sang akon teoretikal nga pundasyon sa akon kolektibo sulod sa eskwelahan. Bilang organisador sang mga estudyante, napadayag ako sa pag-atubang sa sari-sari nga mga kontradiksyon sa mga masang estudyante kag administrasyon, kag nakita ko paano ang tanan nga isyu sa eskwelahan direkta nga gintuga sang mala-pyudal kag mala-kolonyal nga istruktura sang sosyedad. Nangin panugod ini pakadto sa mas daku nga paghimakas sa pag-organisa sa mga sandigan nga sektor kag hangkat nga maggwa sa pag-organisa sa mga estudyante, bisan pa nga ang duha ka tipo magkaangot kag indi magkatuhay.

Antes sa akon desisyon nga mangin *full timer*, yara sa indi

maayo nga sitwasyon ang akon *mental health* nga nakapaaketo sa akon pag-eskwela kag politikal nga hilikuton. Ginpalawig pa ang akon pag-eskwela sa katapusan ko nga tuig sa unibersidad bangud sa akon *mental health* kag pila ka personal nga problema. Sa ini nga tinion, nagalibog ang akon ulo kon ano ang akon dapat himuon. Halos wala na ako sang determinasyon nga tapuson ang akon pag-eskwela kag nabatyagan ko na wala na sing mahimo. Daw naglahog ang isa ka kaupod sang ginhambalan niya ko nga ang solusyon ang mangin *full timer*. Wala ko ginsapak ang iya ginsiling, apang nagpabilin sa akon ang ini nga ideya.

"Hangkat..." sundan sa pahina 15

"Ang Kabimtangan..." balin sa pahina 13

dor sang eskwelahan sa pag-imbolbar sa mga progresibong organisasyon.

Ang sustenido kag pokus nga mga operasyon militar sa kaumhan may direkta man nga igo sa mga pamatan-on kag mga eskwelahan. Halimbawa, ang masobra duha ka semana nga operasyon kombat sang Philippine Army nagresulta sang pagsuspende sang klase sa pila ka eskwelahan sa Sityo Pallacon, Binalbagan, Negros Occidental nagligad nga Abril. Ang pagkampo malapit kag sulod mismo sang palibot sang eskwelahan, pagpang-*hamlet*, mga tsekpyont sang militar, balay-balay nga operasyon, kag pagpang-interogar nagaguba sa kahimtangan agud makatuon kag nagatanum sang kahadlok sa mga pamatan-on kag mga manunudlo sa isla sang Negros.

Ang pagpabalik sang Mandatory ROTC isa ka tikang na lang para mangin isa na ka laye. Ang nagahari nga sahi wala lamang nagakinahanglan sang reserba nga soldado sang "maka-kompetensya sa kalibutan" nga barato nga kusog pangabudlay, apang mangin masinulundon man. Ang rehimen US-Marcos ginpadasig ang pagpasar sang sining hagna agud magtuga sang daku nga numero sang mga reserba para sa reaksyunaryong kasoldadohan, samtang nagasingki ang lebel sang pag-ilinaway sang mga imperyalista.

Ang diskriminasyon kag iban pa nga pagpang-ipit nga mga polisiya lapnagon man. Sang ginhiwat ang oryentasyon sang mga bag-o nga estudyante sa USLS, ginkumprontar sa isa ka *Political Science* nga estudyante nga ginakabig ang kaugalingon bilang *gender non-conforming* ang administrador sang eskwelahan tuhoy

sa indi patas nga pamaagi sang institusyon sa "*inclusivity*" (pag-akomodar sang tanan). Ining maisog nga aksyon nakakuha sang matunog nga palakpak gikan sa ginatos ka bag-o nga estudyante nga tumalambong.

Ang pagkagaruk sang mala-kolonyal kag mala-pyudal nga sistema tuman ka athag sa sistemang pang-edukasyon. Amo nga mas dapat maghiusa ang mga pamatan-on nga Negrosanon sa mas malapad nga masa sa ila militanteng paghimakas. Ang mga pamatan-on kag mga estudyante luyag nga magpakigbahin sa pungsodnon demokratikong rebolusyon nga nagatuyo nga pamatukan kag wasakon indi lang ang subong nga sistema sang edukasyon, kundi ang bug-os nga nagahari nga sistema agud nga lubos nga maangkon ang isa ka pungsodnon, syentipiko kag maka-masa nga edukasyon. **AP**

"Hangkat..." halin sa pahina 14

Nagbisita ko sa isa ka komunidad nga nag-atubang sa isa ka makahalalit nga proyekto. Gintagaan kabug-aton sang mga kaupod ang kinahanglan para sa isa ka lubos panahon nga tig-organisa para magbulig sa mga masa sa lugar; ang kapaslawan sa paghimo sini makahalit sa mga ginhimuslan kag ginapigos. Sang ulihi, nangin maathag ang tanan sa akon. Nangako ako na mangin lubos panahon nga tig-organisa kag ginbaton ko ang hangkat.

Ang nangin desisyon ko indi lang akon. Gindihon ini sang kolektibo, sa nagapadayon nga paghimulos sa mga masa kag sa bilog nga pungsodnon demokratiko nga kahublagan nga amo ang sadsaran sang paghimakas sang pumuluyong Pilipino batok sa imperyalismo, pyudalismo,

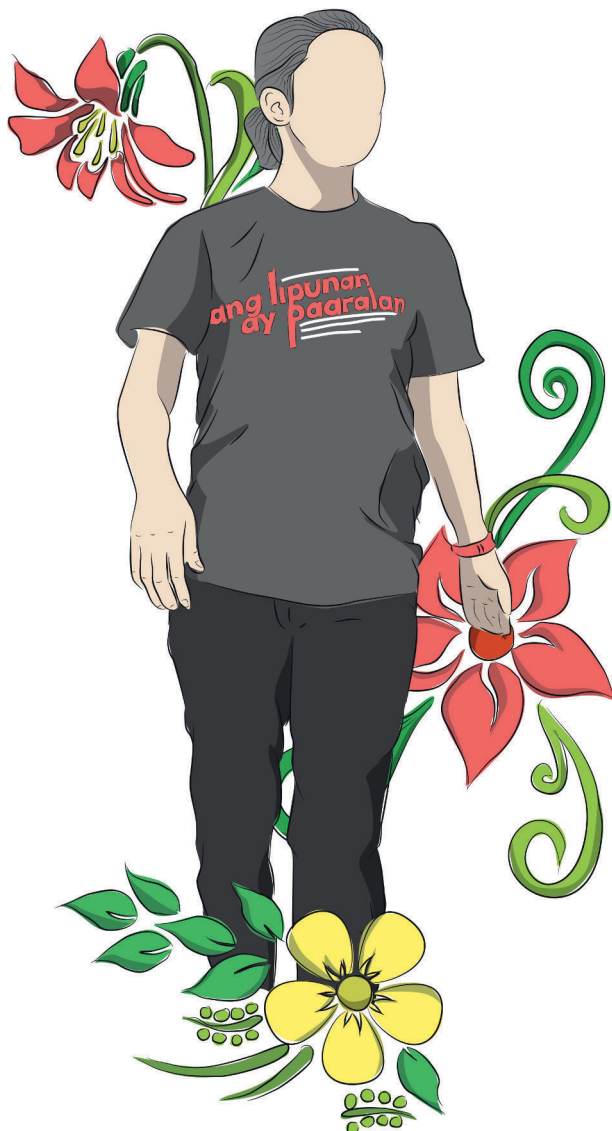
kag burukrata kapitalismo. Ang desisyon nga mangin *full timer* ang mas hapos nga bahin, ang mas mabudlay amo ang adlaw-adlaw nga paghimakas sa pagremolde sang akon mga petiburgesya nga impluwensya. Matag-adlaw nga muklat nga desisyon kag pagtinguha nga pirme magalagad sa pumuluyo sa tanan naton nga ginahimo, ano man ka gamay ukon daku ang hilikuton.

Ang pagka-*full timer* naglubad sa kalabanan sang akon problema sa *mental health* nga ang nagapanguna nga kabangdanan amo ang mga kontradiksyon nga akon gin-atubang bilang organisador sang mga estudyante. Karon, akon nahangpan nga ang pagbatyag sang kalibog isa ka pagpadayag sang duna nga paghimakas sang isa ka pamatan-on nga petiburges sa isa ka garok nga sosyedad nga nag-antus sang malala nga krisis kag nag-

dugang nga pasismo. Ang balat-yagon nga wala sing mahimo nag-ugat sa ideyalista nga krisis sa hambalanon sang "dapat mangin iban nga tawo, mangin mas labaw pa." Sang ulihi, nakakita sang kahulugan ang akon kabuhi dira sa paghimakas para sa katilingbanon nga hustisya kag pungsodnon nga kahilwayan.

Nagapadayon ang paghimakas. Bisan matag adlaw gina-bombahan kita sang mga balita sang pasista nga mga atake kag kontra-pumuluyo nga mga palisiya nga ginapadalagan sang mga burukrata kapitalista, ang mga masang Pilipino ang determinado sa pagtukod sing mas maayo nga sosyedad; ang mga rebolusyonaryo padayon nga nagalunsar sa pangmalawigon nga inaway banwa nga sa indi madugay maghilway sa pumuluyong Pilipino. Upod ang tanan nga mga aktibista, mga organisador, kag mga rebolusyonaryo, dapat magpabilin kita nga pursigido nga himuon ang aton bugos nga masarangan sa tanan nga hilikuton, dira sa pagpukaw, pag-organisa, kag pagpahulag sa kolektibo nga gahom sang tanan nga ginhimuslan nga sahi batok sa naghari nga sahi.

Nagalaum ako nga makakita sang madamo pa nga mga organisador sang mga estudyante nga magbaton sa hangkat sang lubos nga panahon nga hilikuton sa pag-organisa sa mga masa sang mamumugon kag mangu-nguma kag mangin rebolusyonaryo. May ara sang kinahanglanon bisan diin. May ara sang hilikuton nga dapat himuon. Sa panahon sang kalibog kag kontradiksyon, dapat magsandig sa aton kolektibo kag pirme ipamangkot sa kaugalingon ngaa ari kita kag para kay sin-o kita. Ginahulat na kita sang mga masa. Gahulat man kami sa imo. **AP**

Pulang Saludo!

Handa sa sakripisyo para sa masa

SA INI NGA ISYU, GINADUMDOM ang apat ka Pulang hangaway nga naghalad sang ila kabuhi batok sa pasismo sang estado agud mahilway ang pumuluyo nga dugay na nga nag-antus sa pagpamigos kag pagpanghimulos. Na-martir sila Ka Jemon, Ka Jeloy, Ka Philip kag Ka Sardo sa engkwentro sa tunga sang Mt. Canseron Command-New People's Army (MCC-NPA) kag mga elemento sang 94th IB sadtong Marso 1 sa Sityo Canagbaan, Brgy. Carabalan, Himamaylan City, Negros Occidental.

Magdamu pa ang mga rebolusyonaryo nga magpadayon sa ila ginsugdan kag handumon pirmi sa mga kaupod kag masa ang ila mga sakripisyo tubtob san-o man.

Ka Jemon

Si Ka Jemon (Rodolfo Leo John Azucena) naghalin sa Victorias City, Negros Occidental. Sakop siya sa Komite sang Larangan kag nag-akto nga Platoon lider. Isa siya ka mapalanggaon nga utod, amay kag kaupod.

Pisan, dali nga mapalapitan kag handa nga magbulig si Ka Jemon sa mga kaupod. Indi siya magduha-duha sa pagdawat sa mga responsibilidad nga gintahas sa iya sa Partido. Determinado kag pursigido niya nga ginpatuman ang mga hilikuton kag bisan pa nga may nagatuhaw nga mga problema sa pagpatuman, nagabulig siya sa pagpangita sang solusyon agud mapangibabawan ang mga kabudlayan.

Kilala si Ka Jemon nga maayo magluto sang madamu nga klase sang tinapay kag mahilig man siya nga magkanta.

Ka Jeloy

Si Ka Jeloy naghalin sa sahi nga mangunguma sa Brgy. Macagahay, Moises Padilla, Negros Occidental. Katapo siya sang Komiteng Tigpatuman sa Party Branch (KT-PB) kag nangin iskwad lider.

Palalahog, palakadlaw, pisan kag buot si Ka Jeloy. Mabuligon siya sa mga kaupod kag masa. Wala pagpamalibad sa mga hilikuton kag ara pirmi ang iya entusyismo sa pagtungod sa mga tahas.

Ka Philip

Si Ka Philip (Andre Cose) ginbun-ag sa Brgy. Sicaba, Cadiz City, Negros Occidental. Nangin sakop siya sang KT-PB kag ikaduha nga iskwad lider.

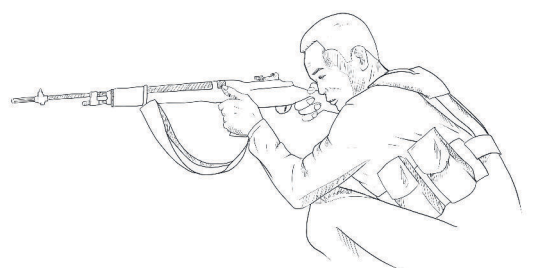
Hiposon kon bag-o lang nga makilala si Ka Philip. Handa nga mamati sa mga sugyot sa kaupod. Ang iya lumpen nga impluwesya natransporma sa rebolusyonaryo nga kaisog sa pag-atubang sa mga kabudlayan bangud nahangpan niya ang iya papel sa pagbulig sa pumuluyo. Bisin may mga limitasyon sa kaugalingon, apang ara gihapon ang iya kahandaon sa pagtuon kag indi ini nakaupang sa pagpatuman sa iya mga tahas.

Ka Sardo

Si Ka Sardo (Ricky Altariba) naghalin sa North Negros. Katapo sang KT-PB kag may panahon nga nag-akto nga ikaduha nga iskwad lider.

Pisan si Ka Sardo ilabi na sa mga teknikal nga tahas. Boluntaryo ini nga magbulig sa mga kaupod agud mapadali nga matigayon ang mga hilikuton nila. Pinakatingkad sa gawi ni Ka Sardo ang iya pagkapositibo kag wala pagpangluya sa atubang sang nagkasingki nga pasismo sang estado. **AP**

Laygay Medikal

3 ka herbal nga tanom nga dapat ara sa balay

ANG BAYABAS, ALIBHON KAG BALUNGGAY ang tatlo ka herbal nga tanom nga dapat yara sa balay bangud sa madamo sini nga mabulig sa ikaayong lawas sang tawo.

Daku ang mabulig sang mga herbal nga tanom nga ara lang sa palibot. Makabulig ini sa pagtratar ukon paghatag alibyo sa pila ka sakit. Importante nga nakabasi sa sakit kag edad sang pasyente ang paggamit sa herbal. Madamo man nga paagi sa pagbulong gamit ang herbal nga tanom, pwede ini nga ihugas sa pilas, ihugas sa baba, ihampol, ibanyos kag inumon. Apang kinahanglan gihapon ang paghalong sa paggamit sang herbal nga tanom. Indi man ini maayo kon magsobra ukon indi sakto ang paggamit.

Bayabas

- Pwede inumon sa nagalupot kag may rayuma
- Maayo ihugas (*dressing*) sa mga katol-katol sa panit kag bisan ano nga pilas
- Pwede ihugas sa baba para sa mga may paghabok sa lasi ukon baho ang baba
- Pwede sa nalipongan - kumuson ang priska nga dahon kag ipahaklo sa pasyente samtang wala pa naumpawan
- Pwede ihampol sa lagub
- Paagi sa paghanda:
 - > magkuha sang dahon ukon panit sang bayabas
 - > hugasan sang maayo antes lagaon sulod sa 15 minutos
- Dosis:
 - > 13 anyos pataas - isa kabaso, 3 ka beses sa isa ka adlaw
 - > 6-12 anyos - tunga sa baso, 3 ka beses sa isa ka adlaw
 - > 2-6 anyos - $\frac{1}{4}$ sa baso, 3 ka beses sa isa ka adlaw
 - > lapsag - isa ka kutsara, 3 ka beses sa isa ka adlaw

Alibhon

- Ang preska nga dahon sang alibhon dugmukon kag ihampol sa parte sa panit nga may susyo, 2 ka beses sa isa ka adlaw
- Sakit sa ulo dala sang sinusitis-halubon ang preska nga dahon kag ihampol sa agtang sang pasyente
- Ang hinalob nga dahon pwede man ibanyos sa gabutod nga tiyan
- Pwede sa pasmo ukon pamaol sa lawas - ang tubig nga may alibhon ang isibin ukon ihugas sa kamot kag tiil sa hapon
- Pwede inumon sang may UTI (*urinary tract infection*), ubo, ginalupot, rayuma, ginahilanat, kag indi matunawan
- Paagi sa paghanda:
 - > magkuha sang dahon ukon bisan diin nga parte sang alibhon
 - > hugasan sang maayo antes lagaon sulod sa 15 minutos

Dosis:

- > 13 anyos pataas - isa or tunga sa baso, 3 ka beses sa isa ka adlaw
- > 6-12 anyos - tunga sa baso, 3 ka beses sa isa ka adlaw
- > 2-6 anyos - 2 ka kutsara, 3 ka beses sa isa ka adlaw

Balunggay

- Ang balunggay amo ang nagapanguna nga makabulig sa pang-adlaw-adlaw nga kinahanglanon sa lawas
- May ara sang bitamina A, B kag C, *potassium*, *calcium*, *magnesium* kag *iron*; may *anti-oxidant* nga makabulig sa pagpabakod sa *immune system*
- Makabulig sa pagpanubo sa alta presyon kag makapahagan-hagan sa ginabatyag sa tion nga magtaas ang presyon sa dugo; makabulig sa pagpanubo sa kolesterol
- Makabulig sa pagbalanse sa kalamay sa dugo
- Makapadamo sa gatas sang bag-o nagbata nga nanay paagi sa pagkaon sang balunggay kada adlaw
- Nagapahumok sa higko kag nagabulig sa pagpamus-on ilabi na sa wala matunawan
- Pwede sa may tuberkulosis ukon TB - 2 ka baso kada kaon
- Pwede sa animik, may rayuma, sakit sa ulo sa nahubog, ginalupot, kag indi makabata
- Pwede ihampol sa pilas kag katol-katol sa panit
- Paagi sa paghanda:
 - > Ang dahon, bulak kag bukog sa balunggay pwede magamit
 - > Hugasan antes gamiton
 - > Pwede ilakot sa pagkaon
 - > Pwede ibutang sa init nga tubig kag inumon

BINALAYBAY

Dalayawon nga Pagkatawo

ni Ka Shenji

Sa mga huloy mo nga mga mata
Makita ko ang bilidhon ta nga kawsa
Sakripisyo, kabudlayan wala ginakahangaw-an
Basta malab-ot ang putli nga handum sang
banwa.

Sa mga makagalanyat mo nga mga yuhom
Makita ko ang kaaliwalas sang imo pagbaton
Sang mabug-at nga mga responsibilidad
Para lang sa pagbag-o sang sosyedad.

Sa mga mahinay, apang malig-on mo
nga paglakat
Makita ko ang kapag-on kag kalig-on
sang panindugan
Bisan pila pa ka banggi-anay sa sulod
sang Partido
Nagpabilin ka nga malig-on kag nanindugan
pareho sang
Nara nga kahoy nga wala nagahilay wala-tuo.

Sa malumanay kag mabugnaw mo nga
paghambal
Mabanaag ang kinaiya sang isa ka proletaryado
Indi hambog, mapainubuson kag pasensyoso
Apang tinggas mag-uyat sang mga prinsipyo.

Sa mga pili mo nga harakhak
Nagalanog nga inspirasyon sa amon

Magpadayon sa pagrebolusyon bisan
kami naga-isahanon
Mabatian lang ang nagaharakhak nga
buasdamlag sang aton palaabuton nga
henerasyon.

Ang imo bug-os nga pagkatawo
Pareho sang mga bantug nga baganihan
sang kasaysayan sang kahilwayan
Isganan nga martir nga wala nagakangilin
maghalad sang kabuhi
Para sa bug-os nga katawhan nga pigos
kag ginahimuslan.

Bulahan ang Negros sang imo dalayawon
nga panindugan
Pareho sang iban pa nga mga martir
nga nag-ula sang dugo
Mangin dungganon ka nga modelo
sang amon pagkapursigido
Kaupod salamat sang imo kabuhi kag pagkatawo
nga amot sa paghimakas kag pagbag-o.

KAUPOD, MABUHAY KA!

*Halad kay Kaupod Kokoy kag sa tanan nga mga
martir kag baganihan sang rebolusyon
Setyembre 2, 2023*

